

**ZÁKLADNÍ ŠKOLA HAVÍŘOV – MĚSTO
GORKÉHO 1**

ŠKOLNÍ PREVENTIVNÍ STRATEGIE

2023 – 2028

Motto: I ta nejdelší cesta začíná prvním krůčkem

OBSAH:

1. Úvod – co to je ŠPS, její smysl a zařazení ve ŠVP
2. Charakteristika školy a žáků
3. Personální zajištění ŠPS
4. Popis a analýza stávajícího stavu - výsledky dotazníkových průzkumů k prevenci ve škole
5. Cíle školy v oblasti prevence
6. Formy a metody práce
7. Další aktivity ve škole v oblasti prevence:
 - A. pro učitele
 - B. pro žáky
 - C. pro rodiče
8. Formy a metody ověřování efektivity ŠPS
9. Financování prevence
10. Požadované kompetence (postoje a dovednosti) u žáků v oblasti prevence

PŘÍLOHY:

1. Seznam pomůcek a materiálů k prevenci ve škole
2. Důležité kontakty + Přehled spolupracujících institucí
3. Odkazy na odborné publikace a webové stránky s preventivními materiály
4. Seznam důležité legislativy
5. Přehled témat k prevenci RCH ve výuce
6. Postupy při výskytu rizikového jednání ve škole

1. Úvod – co to je ŠPS, její smysl a zařazení v ŠVP

Školní preventivní strategie (ŠPS) ZŠ Gorkého je vytvářena jako základní nástroj prevence rizikového chování (dříve sociálně patologických jevů - SPJ) na škole pro léta 2023 - 2028. Jde o komplexní, systémový a dlouhodobý prvek v realizaci preventivních aktivit včetně definovaných cílů, metod a forem. Je součástí Školního vzdělávacího programu (ŠVP) jako jeho příloha a na každý školní rok je konkretizována formou Preventivního programu (PP).

Právě prostřednictvím PP bude ŠPS také průběžně vyhodnocována, sledována její účinnost, průběh a měřena efektivita jednotlivých aktivit.

Legislativně vychází tvorba ŠPS a celková preventivní činnost ve škole zejména z těchto dokumentů:

- Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2027 a Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2019 – 2021
- Strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže v Moravskoslezském kraji na období 2019–2027
- Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č. j. 21 291/2010 – 28 (včetně všech 23 příloh)
- Metodický pokyn k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních (č. j. MSMT-21149/2016)
- Metodický pokyn MŠMT k jednotnému postupu při omlouvání nepřítomnosti žáků ve škole a při prevenci a postihu záškoláctví, č. j. 10 194/2002 – 14
- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance č. j. 14 423/99 – 22
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnému užívání internetu č. j. 11 691/2004 – 24
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané Čj.: 25 884/2003 – 24
- Metodické doporučení pro práci s Individuálním výchovným programem v rámci řešení rizikového chování žáků, č. j.: 43301/2013
- Vyhláška 256/2012 Sb. o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky- (mění vyhlášku č. 48/2005 Sb., ve znění vyhlášky č. 454/2006 Sb.)
- Vyhláška č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných (nahrazuje vyhlášku č. 73/2005 Sb.)
- Vyhláška č. 197/2016 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních (novela vyhlášky č. 72/2005 Sb.)
- Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), a novela školského zákona a některých dalších zákonů vyhlášené pod č. 82/2015 Sb.
- Využití právních opatření při řešení problémového chování žáků na školách – materiál MŠMT (únor 2014)
- Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním 2019–2027
- Akční plán realizace Národní strategie primární prevence rizikového chování dětí a mládeže na období 2023-2025

(pozn.: Kompletní přehled legislativy k prevenci je v příloze č. 4)

Na základě těchto dokumentů je prevence u žáků zaměřena na předcházení těchto druhů rizikového chování (RCH):

- **Interpersonální agresivní chování** - agrese, šikana, kyberšikana a další rizikové formy komunikace prostřednictvím multimédií, násilí, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie
- **Delikventní chování** ve vztahu k hmotným statkům – vandalismus, krádeže, sprejerství a další trestné činy a přečiny
- **Záškoláctví** a neplnění školních povinností
- **Závislostní chování** - užívání všech druhů návykových látek, netolismus, gambling
- **Rizikové sportovní aktivity, prevence úrazů**
- **Rizikové chování v dopravě, prevence úrazů**
- **Spektrum poruch příjmu potravy** - anorexie, bulimie, přejídání se
- **Negativní působení sekt**
- **Sexuální rizikové chování**

Dále by mělo být rozpoznáváno a včas intervenováno v případech:

- domácího násilí (včetně CAN)
- týrání a zneužívání dětí, včetně komerčního sexuálního zneužívání
- ohrožování mravní výchovy mládeže

Při tvorbě ŠPS byl vzat na zřetel fakt, že tyto druhy RCH se silně dotýkají všech dětí, které navštěvují základní školu. Proto je důležité zahájit včasnou primární prevenci směrem k žákům (poskytovat potřebné informace a na jejich základě jim pomáhat dělat správná rozhodnutí), ale také nezapomínat na roli pedagogů a zaměstnanců školy a rodičů.

Školní preventivní strategie v této podobě je výsledkem upravování, zkoušení a zdaleka se nedá považovat za definitivní. Na základě zkušeností z každého školního roku hledáme tu nejefektivnější cestu, která vede ke zkvalitnění naší preventivní činnosti.

2. Charakteristika školy a žáků

Základní škola HAVÍŘOV – MĚSTO, GORKÉHO ul. č. 1/329, je středně velká škola městského typu, založená roku 1958, a sídlící v centru města s výbornou dopravní dostupností. Je úplnou základní školou, která poskytuje vzdělání cca 450 dětem v 1. – 9. postupném ročníku. Výuka probíhá na 1. stupni i na 2. stupni ve dvou paralelních třídách v ročníku.

Výuka probíhá od školního roku 2007 – 2008 podle vlastního ŠVP nazvaného ŠKOLA PRO ŽIVOT. Ten vychází z RVP pro ZŠ a je v oblasti vzdělávání postaven na třech prioritách – EKOLOGIE, INFORMAČNÍ TECHNOLOGIE a VÝUKA JAZYKŮ (prvním vyučovaným cizím jazykem je od 3. roč. angličtina, a od 8. roč. němčina). Škola je opakovaně nositelkou titulu Ekoškola udělovaném MŠMT a také titulu Ekoškola EU.

Škola sídlí v samostatné budově s vlastní tělocvičnou, ale prostřednictvím budovy školní jídelny je spojena se sousedním Gymnáziem.

Základní škola na ul. Gorkého má také svou družinu, kterou využívá cca 90 dětí z 1. až 3. ročníku.

Rizikovými faktory v okolí školy je především několik restaurační zařízení a také prodejny tabákových výrobků.

Převážná většina žáků jsou děti ze spádové oblasti, část žáků dojíždí z jiných částí Havířova, a jen malá část žáků dojíždí z obcí v okolí Havířova. Školu navštěvují také žáci se speciálními vzdělávacími potřebami. Převážně se jedná o žáky se specifickými vývojovými poruchami učení a chování, kteří jsou integrováni do běžných tříd.

Žáci pochází většinou z dobrého sociálního prostředí. Žáků sociálně slabých či znevýhodněných je menšina. Díky vysoké rozvodovosti ale žijí mnozí v neúplných rodinách.

3. Personální zajištění ŠPS

Na prevenci RCH ve škole a tedy i naplňování ŠPS se podílí všichni pedagogové a zaměstnanci naší školy, zejména pak:

Ředitel školy

Vytváří materiální, personální, časové a další podmínky pro realizaci preventivních aktivit. Sleduje efektivitu prevence sociálně patologických jevů. Sleduje problémy v kontextu celé školy a dělá personální a organizační opatření ke zlepšení vzájemného soužití ve škole. Svolává v případě potřeby výchovnou komisi za účasti rodičů, pedagogů, pracovníků orgánů péče o dítě, psychologů apod.

Metodik prevence

Metodik prevence metodicky vede a koordinuje prevenci na škole. Spoluvytváří minimální preventivní program, podílí se na jeho realizaci. Komunikuje s učiteli v oblasti primární prevence, v případě vzniklého problému dává podněty k možné nápravě. Úzce spolupracuje s výchovným poradcem při řešení aktuálních problémů a společně vedou agendu s tím související

Realizuje preventivní aktivity a spolupracuje s institucemi a organizacemi v oblasti primární prevence. Koordinuje předávání informací o problematice RCH ve škole, dokumentuje průběh preventivní práce školy. Hodnotí realizaci minimálního preventivního programu.

Výchovný poradce

Výchovný poradce koordinuje společně s metodikem prevence aktivity školy v oblasti prevence. Aktivně nabízí učitelům a žákům možnost poradit se o svých problémech. Zaměřuje se na žáky, kteří jsou ohroženi ve svém vývoji, sebepojetí, komunikaci s druhými. Učitelé informují výchovného poradce o případech výskytu agresivního chování ve třídě, signálů o potížích žáka (osobnostní, rodinné, vztahové), náhlém i trvalém neúspěchu v učení, obtížné komunikaci, konfliktu s rodiči, porušování pravidel soužití ve škole žákem, krádežích ve třídách.

Výchovný poradce navrhuje opatření, navrhuje řediteli školy svolání výchovné komise, vede individuální konzultace s dětmi, s rodiči, informuje o možnostech odborné péče a další pomoci (adresář sociálních služeb, linku bezpečí, apod.). Jedná se sociálním odborem Magistrátu města Havířova. Konzultuje problémy s odbornými pracovišti – SPC, PPP.

Pedagogové

Věnují se v rámci výuky rozvoji kompetencí žáků v oblasti sociálních dovedností, učí podle principů a metod stanovených koncepcí školy. Provádějí průběžnou diagnostiku žáků a třídy, na pedagogických radách vzájemně hodnotí uplynulé období, konzultují případné problémy, navrhuji opatření. Třídní učitel je v kontaktu s rodiči žáků své třídy prostřednictvím třídních schůzek, osobních setkání a dalších možností komunikace.

Preventivní tým

Má zhruba 8 členů a je tvořen ředitelem školy, výchovným poradcem, školním metodikem prevence, školním speciálním pedagogem a dalšími 5 pedagogy z 1. i 2. stupně. Jeho úkolem je zejména spolupráce na tvorbě dokumentů, konzultace a supervize preventivních činností ve škole.

Odborné instituce

Spolupracují na realizaci prevence RCH ve škole zejména konzultacemi, poradenstvím a dalším vzděláváním pedagogů i aktivitami směrem k žákům (viz seznam a kontakty v příloze č. 3).

Volnočasové, sportovní a kulturní organizace

Spolupracují na realizaci volnočasových aktivit pro žáky školy jakožto důležitém nástroji primární prevence.

4. Popis a analýza stávajícího stavu - výsledky dotazníkových průzkumů k jednotlivým typům rizikového chování ve škole

V roce 2023 proběhly na naší škole 3 dotazníkové průzkumy zaměřené na zjištění názorů v oblasti prevence. A to mezi žáky (zvláště 1. a 2. stupně) a dále rodiči i pedagogy. Cílem bylo zjistit, které formy RCH, a v jaké míře, představují pro žáky naší školy největší riziko, nebo jak často se s nimi setkávají. Výsledky dotazníků slouží ke stanovení prioritních cílů i nezbytných a nejvhodnějších aktivit a činností v oblasti prevence. Zde jsou výsledky dotazníků:

Výsledky dotazníku pro rodiče, kteří odpovídali na otázku: „Jak moc je podle vás ohrožující pro žáky naší školy toto rizikové chování?“												
Hodnocený jev/Odpověď	vůbec	%	mírně	%	hodně	%	vysoce	%	nevím	%	celkem	%
1. záškoláctví	11	11,1	29	29,3	20	20,2	20	20,2	19	19,2	99	100
2. skryté záškoláctví	11	11,1	25	25,3	21	21,2	23	23,2	19	19,2	99	100
3. šikana	3	3	35	35,4	15	15,2	40	40,4	6	6,1	99	100
4. kyberšikana	3	3	12	12,1	28	28,3	43	43,4	13	13,1	99	100
5. vandalismus	9	9,1	44	44,4	18	18,2	21	21,2	7	7,1	99	100
6. kriminalita, delikvence	11	11,1	32	32,3	10	10,1	32	32,3	14	14,1	99	100
7. kouření (včetně elektronických cigaret)	3	3	18	18,2	28	28,3	40	40,4	10	10,1	99	100
8. užívání alkoholu	9	9,1	18	18,2	20	20,2	34	34,3	18	18,2	99	100
9. energy drinky	3	3	24	24,2	31	31,3	34	34,3	7	7,1	99	100
10. užívání marihuany	9	9,1	15	15,2	16	16,2	35	35,4	24	24,2	99	100
11. další návykové látky	7	7,1	15	15,2	14	14,1	40	40,4	23	23,2	99	100
12. netolismus	5	5,1	8	8,1	35	35,4	50	50,5	1	1	99	100
13. domácí násilí	9	9,1	23	23,2	8	8,1	30	30,3	29	29,3	99	100

14. týrání a zneužívání dětí	10	10,1	17	17,2	5	5,1	34	34,3	33	33,3	99	100
15. poruchy příjmu potravy	5	5,1	27	27,3	19	19,3	22	22,2	26	26,3	99	100
16. rizikové sexuální chování	10	10,1	22	22,2	16	16,2	25	25,3	26	26,3	99	100
17. sebepoškození	10	10,1	15	15,2	12	12,1	28	28,3	34	34,3	99	100
18. intolerance a extremismus	11	11,1	20	20,2	20	20,2	24	24,2	24	24,2	99	100

**Výsledky dotazníku pro pedagogy, kteří odpovídali na otázku:
„Jak moc je podle vás zmíněný jev ohrožující pro žáky naší školy?“**

Hodnocený jev/Odpověď	vůbec	%	mírně	%	hodně	%	vysoce	%	nevím	%	celkem	%
1. záškoláctví	1	3,3	24	80	2	6,7	2	6,7	1	3,3	30	100
2. skryté záškoláctví	0	0	18	60	9	30	3	10	0	0	30	100
3. šikana	0	0	19	63,3	4	13,3	5	16,7	2	6,7	30	100
4. kyberšikana	0	0	12	40	12	40	4	13,3	2	6,7	30	100
5. vandalismus	0	0	19	63,3	8	26,7	1	3,3	2	6,7	30	100
6. kriminalita, delikvence	4	13,3	17	56,7	1	3,3	3	10	5	16,7	30	100
7. kouření (včetně elektronických cigaret)	0	0	10	33,3	15	50	1	3,3	4	13,3	30	100
8. užívání alkoholu	0	0	13	43,3	11	36,7	1	3,3	5	16,7	30	100
9. užívání energy drinků	0	0	3	10	19	63,3	5	16,7	3	10	30	100
10. užívání marihuany	6	20	8	26,7	2	6,7	3	10	11	36,7	30	100
11. další návykové látky	4	13,3	12	40	2	6,7	3	10	9	30	30	100
12. netolismus	1	3,3	2	6,7	8	26,7	19	63,3	0	0	30	100
13. domácí násilí	1	3,3	19	63,3	1	3,3	3	10	6	20	30	100
14. týrání a zneužívání dětí	3	10	13	43,3	0	0	3	10	11	36,7	30	100
15. poruchy příjmu potravy	3	10	13	43,3	3	10	2	6,7	9	30	30	100
16. rizikové sexuální chování	7	23,3	11	36,7	3	10	2	6,7	7	23,3	30	100
17. sebepoškození	0	0	23	76,7	2	6,7	3	10	2	6,7	30	100
18. intolerance a extremismus	3	10	13	43,3	6	20	2	6,7	6	20	30	100

Výsledky dotazníku pro žáky 1. stupně k četnosti setkání s jednotlivými formami rizikového chování žáků naší školy

Otázka/Odpověď	vůbec	%	občas	%	často	%	velmi často	%	celkem	%
1. S různými formami ubližování (šikana) jsem se setkal	78	65,5	35	29,4	4	3,4	2	1,7	119	100
2. S kyberšikanou (ubližováním přes mobil nebo PC) jsem se setkal	93	78,2	20	16,8	5	4,2	1	0,8	119	100
3. S nepřátelským prostředím jsem se ve své třídě setkal	63	52,9	38	31,9	14	11,8	4	3,4	119	100

4. V naší škole dochází k záměrnému poškozování věcí (vandalismus)	61	51,3	47	39,5	9	7,6	2	1,7	119	100
5. Závažného porušování zákonů (kriminality) se naši žáci dopouští	81	68,1	30	25,2	4	3,4	4	3,4	119	100
6. Záškolačtví se žáci naší školy dopouští	83	69,7	31	26,1	5	4,2	-	0	119	100
7. Skrytého záškolačtví se žáci naší školy dopouští	75	63	32	26,9	12	10,1	-	0	119	100
8. Kouření cigaret se mezi našimi žáky vyskytuje	65	54,6	42	35,3	7	5,9	5	4,2	119	100
9. Pítí alkoholu je mezi našimi žáky rozšířeno	105	88,2	8	6,7	3	2,5	3	2,5	119	100
10. Pítí energy drinků je mezi našimi žáky rozšířeno	39	32,8	44	37	24	20,2	12	10,1	119	100
11. Nelegální drogy žáci naší školy užívají	106	89,1	9	7,6	1	0,8	3	2,5	119	100
12. Závislost na mobilu nebo PC (netolismus) je mezi našimi žáky rozšířena	25	21	32	26,9	29	24,4	33	27,7	119	100
13. S domácím násilím se naši žáci setkávají	84	70,6	29	24,4	2	1,7	3	2,5	119	100
14. Bývají žáci naší školy týráni nebo zneužíváni ?	99	83,2	15	12,6	2	1,7	3	2,5	119	100
15. Projevy nesnášenlivosti a extrémismu (rasismus, xenofobie) se v naší škole objevují	67	56,3	36	30,3	10	8,4	6	5	119	100

Výsledky dotazníku pro žáky 2. st. k četnosti setkání s jednotlivými formami rizikového chování žáků naší školy										
Otázka/Odpověď	vůbec	%	občas	%	často	%	velmi často	%	celkem	%
1. S různými formami ubližování (šikana) jsem se setkal	82	50,6	66	40,7	10	6,2	4	2,5	162	100
2. S kyberšikanou (ubližováním přes mobil nebo PC) jsem se setkal	116	71,6	36	22,2	8	4,9	2	1,2	162	100
3. S nepřátelským prostředím jsem se ve své třídě setkal	40	24,7	82	50,6	23	14,2	17	10,5	162	100
4. V naší škole dochází k záměrnému poškozování věcí (vandalismus)	58	35,8	89	54,9	13	8	2	1,2	162	100
5. Závažného porušování zákonů (kriminality) se naši žáci dopouští	115	71	43	26,5	4	2,5	0	0	162	100
6. Záškolačtví se žáci naší školy dopouští	83	51,2	60	37	11	6,8	8	4,9	162	100
7. Skrytého záškolačtví se žáci naší školy dopouští	74	45,7	54	33,3	25	15,4	9	5,6	162	100
8. Kouření cigaret (včetně elektronických) se mezi našimi žáky vyskytuje	48	29,6	60	37	30	18,5	24	14,8	162	100
9. Pítí alkoholu je mezi našimi žáky rozšířeno	114	70,4	36	22,2	7	4,3	5	3,1	162	100
10. Pítí energy drinků je mezi našimi žáky rozšířeno	17	10,5	37	22,8	45	27,8	63	38,9	162	100
11. Užívání marihuany je mezi našimi žáky rozšířeno	142	87,7	15	9,3	3	1,9	2	1,2	162	100
12. Další nelegální drogy žáci naší školy užívají	143	88,3	17	10,5	2	1,2	0	0	162	100

13. Závislost na mobilu nebo PC (netolismus) je mezi našimi žáky rozšířena	11	6,8	44	27,2	39	24,1	68	42	162	100
14. S domácím násilím se naši žáci setkávají	111	68,5	42	25,9	7	4,3	2	1,2	162	100
15. Bývají žáci naší školy týráni nebo zneužíváni ?	130	80,2	27	16,7	5	3,1	0	0	162	100
16. Poruchy příjmu potravy se u našich žáků vyskytují	76	46,9	65	40,1	14	8,6	7	4,3	162	100
17. Rizikového sexuálního jednání se naši žáci dopouštějí	107	66	43	26,5	8	4,9	4	2,5	162	100
18. Projevy nesnášenlivosti a extrémismu (rasismus, xenofobie) se v naší škole objevují	77	47,5	61	37,7	13	8	11	6,8	162	100

Na základě výsledků těchto dotazníků je jednoznačné, že největším rizikem pro žáky naší školy je momentálně **netolismus**, tedy závislostní chování na počítačích a mobilních telefonech. Jako další rizika se jeví **kouření cigaret, poruchy příjmu potravy a záměrné poškození věcí (vandalismus)**. Dále je možné za jistá rizika označit i **šikanu a kyberšikanu, projevy intolerance a záškoláctví**. Na tyto jevy se tedy bude přednostně zaměřovat i preventivní činnost.

5. Cíle školy v oblasti prevence

Vymezení cílové skupiny

Jak již bylo zmíněno dříve, Školní preventivní strategie se týká všech subjektů naší školy – žáků, pedagogů, rodičů i správních zaměstnanců.

Cíle obecné

Cílem strategie není výchova „bezproblémového žáka“ (to není v lidských silách), ale snaha o vytvoření takových podmínek, ve kterých má možnost pracovat na svém rozvoji osobnosti. Osobnosti, která si bude vážit svého zdraví, bude umět zorganizovat si svůj vlastní volný čas a bude vybavena přiměřenými sociálními dovednostmi.

Znamená to mj. vytvořit takové prostředí, ve kterém žák bude mít dostatečné množství informací, umožňující mu lépe a zodpovědněji se rozhodovat a orientovat se ve světě kolem něj. Vytvořit prostředí, ve kterém se nebude bát říct si o pomoc (bude-li chtít), a ve kterém bude vědět, kde a jak o pomoc žádat. Vytvořit prostředí, ve kterém se bude posilovat žákovo sebevědomí, sebeúcta, ale také zodpovědnost. A to vše mu může pomoci při řešení krizových situací a překonávání překážek (tedy i RCH).

Také směrem k pedagogům je cílem vytvoření příznivého prostředí pro jejich práci. Měli by mít možnost dalšího vzdělávání vedoucího k profesnímu i osobnostnímu rozvoji. Nezbytná je ovšem také atmosféra spolupráce a vzájemné pomoci (supervize) ze strany kolegů i nadřízených.

Cílem je tedy snažit se o vytváření příznivého klimatu ve škole na základě otevřenosti a partnerství v komunikaci, úcty, tolerance, uznání, empatie a spolupráce. Toto vidíme jako

nejlepší ochranu žáků před nesnášenlivostí, násilím, šikanou, návykovými látkami a dalšími druhy RCH.

Jelikož dosažení těchto cílů není možné bez zapojení rodiny, snažíme o úzkou spolupráci s rodiči. A to především dostatečným informováním o záměrech a činnosti školy, společnou realizací některých školních akcí i dalším zapojením rodičů do života školy.

Dalším cílem ŠPS je včasná intervence v případech výskytu RCH a to jak komunikací uvnitř školy, tak opět i spoluprací s rodiči i pověřenými institucemi.

Cíle konkrétní

A) Cíle dlouhodobé

Žáci

- vést žáky k dodržování stanovených pravidel (zejména pravidel školního řádu a slušného chování). Učit žáky zásadě, že pravidla jsou od toho, aby se dodržovala, nikoliv od toho, aby se porušovala (často žáci vidí kolem sebe opak, viz pravidla silničního provozu, pravidla vzájemného soužití mezi lidmi, vulgární a nevhodné vyjadřování i chování).
- vést žáky ke zdravému životnímu stylu, udržovat harmonickou rovnováhu tělesných a duševních funkcí s pocitem spokojenosti a chuti do života (výchova ke zdraví, osobní a duševní hygiena, výživa a pohybové aktivity).
- vést žáky k ochraně zdraví, budovat postoje k odmítání alkoholu, cigaret a omamných psychotropních látek a jedů.
- vést žáky k vzájemné pomoci a ohleduplnosti.
- vést žáky k obraně proti manipulaci, učit je způsoby odmítání, vést je k odmítání závadových vrstevnických skupin a part.
- vychovávat žáky ke správným hodnotám, vést je k občanské a právní odpovědnosti za sebe a své jednání.
- vést žáky k postojům proti rasismu, antisemitismu a xenofobii.
- vést žáky ke smysluplnému trávení volného času, podporovat jejich vlastní aktivitu (kulturní, sportovní akce, soutěže, vystoupení...)
- vybírat efektivní programy primární prevence
- učit žáky takové znalosti a dovednosti, které budou dobře uplatnitelné v životě (zaměřit se na činnostní učení s využitím v praxi)

Rodiče

- získávat rodiče pro spolupráci se školou (TU)
- informovat rodiče průběžně o činnosti školy, akcích, dát jim možnost zpětné vazby (TU)
- informovat rodiče o plánu primární prevence na škole (TU)

Pedagogové

- umožnit a podporovat spolupráci učitelů v rámci pedagogického týmu
- poznatky ze schůzek školního metodika prevence s OMPA předávat bezprostředně na pracovních poradách všem vyučujícím (ŠMP)
- průběžně proškolovat pedagogy v problematice RCH (ŠMP ve spolupráci s externími organizacemi)

B) Cíle krátkodobé

Žáci

- nabídnout žákům účast v kroužcích na naší škole a informovat je o činnosti mimoškolních zařízení pro volný čas dětí (TU)
- pravidelně oceňovat pozitivní projevy a výsledky činností dětí v různých oborech a oblastech, vyzvednout je na jednání pedagogické rady, třídních schůzkách, prostřednictvím školního rozhlasu (ŘŠ, TU, VP)
- průběžně zveřejňovat a vystavovat doklady úspěchů našich žáků (ŘŠ, TU, VP)
- zapojit žáky do výzdoby školy a tříd, pochválit a vyzvednout snahu i dobré nápady (TU)
- průběžně sledovat, zjišťovat klima třídy a vytipovat žáky s problematickými vztahy (TU)
- dle potřeby provádět šetření vztahů ve třídách, jeho vyhodnocení, rozbor se třídou na třídnické hodině (TU)
- zajistit prožitkové programy a besedy s externími odborníky dle požadavků třídních učitelů (ŠMP)
- dle potřeby aktualizovat nástěnku primární prevence (ŠMP)
- dle potřeby mít pravidelné třídnické hodiny (TU)
- naučit žáky sledovat nástěnku primární prevence, vést je k reakcím na informace, akce, podněty (třídní učitelé)
- naučit žáky využívat konzultačních hodin s ŠMP a VP (TU)

Rodiče

- pořádat pravidelné třídní schůzky nebo konzultace (TU)
- seznámit rodiče s webovými stránkami školy, naučit je se na nich orientovat
- podle potřeby aktualizovat odkaz k PREVENCI na webových stránkách školy a (ŠMP)
- informovat rodiče o možnostech získávání informací a rad v oblasti prevence rizikového chování pomocí internetu (ŠMP, TU)
- na třídních schůzkách seznamovat rodiče se systémem primární prevence na škole po stránce personální i schválených dokumentů (ŠMP, TU)
- na třídních schůzkách nabídnout rodičům informativní materiály k problematice primární prevence (ŠMP, TU)

Pedagogové

- pořádat společné akce: zájezd, sportovní utkání, posezení u různých příležitostí (sborovna)
- dle potřeby sestavit a přijmout pravidla chování ve třídních kolektivech (TU)
- využívat vhodná učiva k různým formám práce s tématy týkajícími se RCH (všichni uč.)
- seznamovat se odbornou literaturou (v učitelské knihovně a u ŠMP) i dalšími materiály k prevenci RCH (všichni uč.)

6. Formy a metody práce

Formy a metody naplňování cílů prevence ve škole (jakými budou dílčí aktivity řešeny)

1. – 5. ročník

- společné stanovení a zažití pravidel soužití mezi žáky a učiteli
- zvyšování zdravého sebevědomí žáků
- zkoumání a uvědomování si vlastní osobnosti
- vnímání individuálních odlišností dětí mezi sebou a přijímání těchto jevů
- nácvik vzájemné úcty, sebeúcty a důvěry

- rozvoj schopnosti diskutovat, komunikovat, řešit problémy a konflikty (například formou komunitního kruhu)
- rozvoj schopnosti klást otázky, umění vyjádřit svůj názor, umění říci „ne“
- navozování příznivého psychosociálního klimatu ve třídě
- osvojování a upevňování základních návyků – hygiena, životospráva, sdělení základních informací z oblasti prevence experimentování s alkoholem a cigaretami
- základy etické a právní výchovy
- zaměření pozornosti na včasné odhalování specifických poruch učení nebo i jiných postižení
- všestranný rozvoj osobnosti žáka
- soustředěnost na včasné diagnostikování RCH ve třídních kolektivech
- důraz na spolupráci s rodiči
- široká nabídka volnočasových aktivit
- ekologická výchova
- návštěvy filmových a divadelních představení, koncertů, besed apod. Účast v soutěžích výtvarných, sportovních, zdravotnických, dopravních atd. jako v předchozích letech

6. – 9. ročník

- vzájemné poznávání a vytváření vztahu důvěry mezi žáky a učiteli a mezi žáky navzájem
- stanovení pravidel soužití třídní komunity
- formování skupiny, která je pro žáky bezpečným místem, která jim pomůže vyhnout se rizikovému společensky nežádoucímu chování – šikanování, užívání alkoholu a drog, vzniku různých typů závislostí apod.
- začlenění nových žáků do komunity třídy
- trénink obrany před manipulací, s uměním říci „ne“
- trénink odpovědnosti za vlastní rozhodnutí
- nácvik řešení zvládnání náročných fyzických i duševních situací
- umění vyrovnat se s neúspěchem
- upevňování vztahů v komunitě vrstevníků
- nácvik efektivní komunikace na základě vlastních prožitků
- zvýšení schopnosti odolávat nebezpečím, krizím, stresu, zátěžovým situacím (včetně odmítání alkoholu, drog, nikotinu, nevhodných způsobů chování)
- přehled životních rizik
- společenské vztahy (včetně mediální hygieny, vlivu reklamy apod.)
- modelové, projektové situace poskytující návody k řešení problémů

Konkrétní aktivity podporující primární prevenci

- výchova k odpovědnosti za zdraví své i ostatních – vytváření eticky hodnotných postojů a způsobů chování
- akce zaměřené na zvyšování právního povědomí (využití nabídek různých druhů spolupráce s Policií ČR a městskou policií)
- zaměření pozornosti na projekty prevence drogových závislostí, konzumace alkoholu, kouření cigaret i dalších tabákových výrobků, vandalismu, rasismu, násilí, komerčního sexuálního zneužívání apod.
- upozorňovat ve výuce i besedami na důležitost správné životosprávy (ve vztahu k poruchám příjmu potravy – mentální anorexie a bulimie, přejídání se)
- přednášky, besedy a pořady věnované sexuální výchově a prevenci AIDS (absolvování vybraných pořadů dle nabídky na základě zkušeností s jejich úrovní z minulých let.)

- akce zaměřené na práci s národnostními menšinami směřující k potlačení rasismu a xenofobie
- zvyšování příznivého klimatu ve třídních kolektivech formou organizování výletů, exkurzí, ŠVP atd.
- organizování akcí směřujících k oživení klimatu ve škole a zábavnou formou zpříjemnění školního prostředí (tematické dny, sportovní akce, atd.)
- široká nabídka volnočasových aktivit zejména formou kroužků
- účast v literárních, výtvarných, sportovních a jiných soutěžích – možnost sebe prezentace žáků
- ekologická výchova (návštěva sběrného dvora a skládky, výukové programy v rámci o.s. VITA, zapojení do vyhlášených ekologických soutěží jako v min. letech, (sběr papíru a použitých baterií apod.)

Aktivity zaměřené na rodiče a veřejnost

- seznámení rodičů se Školní preventivní strategií a Preventivním programem v rámci třídních schůzek
- nabídka konzultačních hodin třídních učitelů, výchovného poradce, školního metodika prevence
- nabídka propagačních materiálů o drogách
- seznámení rodičů s postupem školy v případě problémů žáků a výskytu RCH
- na schůzkách hovořit o nebezpečí RCH, zejména u starších žáků
- informovanost občanů prostřednictvím místního periodika i webových stránek školy o programu školy v oblasti prevence RCH a zdravého životního stylu

Primární prevence v rámci jednotlivých vyučovacích předmětů

Na prvním stupni je v hodinách prvouky a přírodovědy kladen důraz na zdravý životní styl. Žáci jsou upozorňováni na nebezpečí kouření a užívání alkoholických nápojů. Děti jsou informovány o možném zneužívání léků a orientačně o jiných drogách. Také jsou seznámeny s dalšími možnými formami RCH.

Na druhém stupni se žáci seznamují podrobněji s různými druhy návykových látek a jejich škodlivými vlivy na organismus a také s dalšími možnými formami RCH. K osvojení preventivních ochranných kompetencí jsou hlavně využívány sociální hry, ve kterých se žáci učí obhajovat svůj názor, řešit konflikty ve třídě, trénovat způsob odmítání RCH.

Konkretizace témat je v příloze č. 5.

7. Další akce a aktivity ve škole v oblasti prevence

Na základě zkušeností z předchozích let budeme i nadále využívat pro preventivní aktivity jak vlastní akce, tak akce nabízené jinými subjekty. Konkrétně se bude jednat zejména o tyto aktivity:

Pro pedagogy rozličné přednášky, semináře a konference k tematice prevence RCH, pořádané zejména těmito organizacemi: PPP, KVIC, NIDV, CNN, PČR, MP, MMH ad. Celoročně také budou probíhat schůzky metodických orgánů, metodiků prevence a výchovného poradce.

Pro žáky budeme i nadále využívat jako nástroj primární prevence: prezentace, dokumenty, přednášky, besedy, sbírky a osvětové akce, exkurze, vědomostní a dovedností soutěže,

návštěvy sportovních a kulturních akcí stejně jako jejich pořádání, školní kroužky, ale také preventivní programy. Kromě akcí zorganizovaných samotnou školou budeme i nadále využívat osvědčené spolupráce s některými organizacemi, zejména: PČR, MP, ZIP, AVE, FUSION, E-Bezpečí, Zdravotní ústav Ostrava, Ostravská Univerzita a další.

Ve spolupráci s rodiči hodláme i nadále pokračovat zejména s organizováním Sportovních dnů, Dne dětí, Škol v přírodě a Školních výletů. Pro rodiče hodláme podle zájmu organizovat přednášky a besedy k tématům prevence. Dále předávat informace na třídních schůzkách o problematice prevence RCH a jejich řešení. Samozřejmě budou individuální konzultace rodičů se ŠMP, VP, ŠSP.

8. Formy a metody ověřování efektivity ŠPS

Ke zjištění aktuálního stavu RCH ve škole jsou využívány zejména dotazníky, poznatky třídních i netřídních učitelů z výuky i dozorů, připomínky dětí ale i zaměstnanců, rodičů a školské rady. V širším měřítku se tématům RCH věnujeme v rámci třídnických hodiny a hodin předmětů výchovného charakteru. Zjišťování je průběžné, v případě potřeby jsou přizváni odborníci z externích organizací, se kterými spolupracujeme.

Konkrétní formy a četnost vyhodnocování prevence + personální zajištění:

- Dle aktuální situace - evidence výskytu a řešení případů RCH ve škole (TU, ŠMP, VP, ŘŠ)
- Pravidelné - každoroční vyhodnocování plnění PP formou vyplnění výkazu v systému SEPA na www.preventivni-aktivity.cz (ŠMP)
- Průběžně - dotazování žáků i zaměstnanců a vyhodnocování dotazníků, anket a dalších diagnostických aktivit ve škole i třídách (TU + ŠMP + VP)
- Průběžně - vyhodnocování školních i třídních projektů a dalších aktivit se třídou i jednotlivými žáky, které poskytují zpětnou vazbu (TU)
- V roce 2028 proběhne vyhodnocení ŠPS na roky 2023 – 2028. Bude opět analyzován výskyt a rizikovost jednotlivých RCH na škole (ŠMP za pomoci preventivního týmu)

9. Financování prevence

Financování prevence bude realizováno zejména z těchto zdrojů:

- Rozpočet školy
- Sponzorské dary
- Granty a dotace
- Příspěvky žáků a rodičů

10. Požadované kompetence (postoje, znalosti a dovednosti) u žáků v oblasti prevence

Kompetence žáků jsou základním principem preventivní strategie na naší škole. Jedná se o osvojování základních znalostí žáků v oblasti zdravého životního stylu a rozvoj dovedností, které vedou u dětí a mládeže k žádoucím postojům, tedy odmítání všech druhů sebedestruktivního chování, projevů agresivity a porušování zákona.

1. – 3. ročník

- rozliší vhodné a nevhodné chování
- respektuje pravidla soužití mezi žáky a mezi žáky a učiteli
- rozpozná situace osobního nebezpečí a ohrožení
- vyhledá pomoc v případě osobního nebezpečí nebo ohrožení
- poznává odlišnosti jiných lidí
- uvědomuje si vlastní osobnost, zvyšuje si zdravé sebevědomí
- pojmenuje zdravotní rizika spojená s kouřením, pitím alkoholu dalšími drogami
- poznává pojmy droga, závislost
- poznává jednoduché způsoby odmítání návykových látek
- vyjmenuje základní lidské potřeby zdravého životního stylu
- rozpoznává nebezpečí šikanování a týrání

4. – 5. ročník

- má povědomí o zdraví jako lidské hodnotě
- osvojuje si zdravý životní styl
- poznává rizika spojená s užíváním návykových látek
- předvádí způsoby odmítání návykových látek ve styku se svými vrstevníky
- poznává význam zákonů omezujících kouření, požívání alkoholu a týkající se užívání a šíření drog
- uvědomuje si nebezpečí závislosti na PC nebo mobilním telefonu
- rozpoznává projevy lidské nesnášlivosti
- vyhodnocuje přiměřenost zásahu druhé osoby
- ví, na koho se obrátit v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jeho práva
- vyhledá instituce a telefonní čísla kde může žádat o pomoc v případě, že někdo ohrožuje nebo poškozuje jeho práva
- přijímá a respektuje pravidla spolupráce v kolektivu
- rozpozná projevy lidské nesnášlivosti
- má povědomost o tom, že každé jednání, které ohrožuje práva druhých (šikana, násilí, zastrašování aj.), je protiprávní

6. – 9. ročník

- poznává význam harmonických vztahů pro zdravý životní styl a zdraví
- respektuje odlišné nedestruktivní názory, způsoby chování a myšlení
- respektuje kulturní odlišnosti, názory, chování a myšlení lidí
- snaží se uplatňovat vhodné (nenásilné) způsoby řešení neshod se spolužáky
- poznává vhodné způsoby chování a komunikace v různých životních situacích
- respektuje a přijímá pravidla soužití mezi spolužáky
- seznamuje se s dokumenty upravujícími lidská práva a sociálně právní ochranu dětí
- poznává činnost důležitých orgánů právní ochrany občanů
- uvědomuje si podstatu protiprávního jednání a právní odpovědnost za protiprávní činy
- chápe význam zdraví jako soubor složek fyzické, duchovní a sociální
- zhodnotí vhodné a nevhodné zdravotní návyky
- ví, co je podstatou zdravého životního stylu a snaží se jej dodržovat
- uvědomuje si pozitivní vliv aktivního pohybu, relaxace, duševní hygieny

- ví, že zneužití dítěte je trestné
- diskutuje o rizicích zneužívání drog, orientuje se v trestně právní problematice návykových látek
- poznává účelné modely chování v krizových situacích (šikanování, týraní, sexuálního zneužívání) a osvojuje si správné rozhodování v situacích vlastního nebo cizího ohrožení
- v případě potřeby vyhledá odbornou pomoc
- dokáže komunikovat se speciálními službami (linka důvěry, krizová centra)
- rozpozná manipulativní reklamu a informace
- zná pojem náboženská sekta a s ní spojená rizika
- odmítá projevy brutality a násilí zprostředkované médii a umí o nich diskutovat
- umí spolupracovat ve skupině a přebírat zodpovědnost za společné úkoly
- bezpečně zvládá účelné modely chování v krizových situacích (šikanování, týraní, sexuální zneužívání apod.) a správně se rozhodují v situacích vlastního nebo cizího ohrožení

PŘÍLOHY:

1. Seznam pomůcek a materiálů k prevenci ve škole
2. Důležité kontakty + Přehled spolupracujících institucí
3. Odkazy na odborné publikace a webové stránky s preventivními materiály
4. Seznam důležité legislativy
5. Přehled témat k prevenci RCH ve výuce
6. Postupy při výskytu rizikového jednání ve škole